

“GUZGI QOSIQ” SHIĞARMASINIŃ GARMONI YALIQ ANALIZI*Quyash Qalenderov*

*Ózbekistan mámleketlik konservatoriyası
Nókis filiali “ Ulıwma kásiplik hám social
gumanitar pánler” kafedrası “ muzika tanıw”
bóliminiń 2-basqısh studentı
Ilimiy basshı: wwa dotsent Nodira Radjabova*

Annotaciya: Bul maqalada P.I.Chaykovskiydiń dóretiwshiligi haqqında qısqasha mazmunda keltirip ótilgen. P.I.Chaykovskiydiń dóretiwshiliginde áhmiyetli orın tutatuđın “Времена года” toplamınan “Осенняя песня” (Октябрь) shıǵarmasınıń garmoniyalıq analizi kórsetip berilgen.

Gilt sózler: ólshem, tonallıq, glissando, fermata, shtrix, septakkord, forma, toplam , shıǵarma,

Аннотация: В этой статье кратко описывается творчество П.И. Чайковского. В сборнике "Времена года," занимающем важное место в творчестве П.И. Чайковского, представлен гармонический анализ произведения "Осенняя песня" (Октябрь)

Ключевые слова: размер, тональность, глиссандо, фермата, штрих, септаккорд, форма, сборник, произведение.

Annotation: In this article, a brief overview of P.I. Tchaikovsky's work is provided. A harmonic analysis of the work "Autumn Song" (October) from the collection "Vremena goda," which occupies an important place in the work of P.I. Tchaikovsky, is shown.

Key words: measure, tonality, glissando, fermata, stroke, seventh chord, form, collection, composition.

Muzika kórkem óneri insanniń ishki keshirmelerin, tábiyat kórinislerin hám ruwxıy jaǵdayın sáwlelendiriwshi áhmiyetli qural esaplanadı. Al, kompozitor bolsa, sol sezimlerdi notalar menen óziniń fantaziyasına qarap dóretetuđın insandur. XIX asr rus klassik muzikasınıń iri wákıllerinen biri, rus kompozitorı, dirijyor, pedaog, iri simfoniyaşı, rus muzıka jámiyetiniń Moskva bóliminiń direktorı (1885), Moskva konservatoriyasınıń professorı (1866-1878), romantizm dáwiriniń eń ullı kompozitorı Pyotr Ilich Chaykovskiy 1840-jılı 7-may sánesinde Rossiya imperiyasında dúnyaǵa kelgen. Kompozitor dóretiwshilik jolında kóplegen shıǵarmalar, toplamlar dóretken. Olardan 10 opera, 3 balet, 6 simfoniya, simfoniyalıq fantaziya, uvertyura, 3 fortepiano ushın konsert, skripka ushın bir konsert, diniy xor, syuita, fortepiano hám skripka ushın

pyessalar jazıp dóretken. Bunnan tısqarı, kompozitordıń fortepiano ushın jazılǵan “Jıl máwsimleri” hám “Balalar albomı” atlı toplamları bar.

“Jıl máwsimleri” 12 ayǵa arnap jazılǵan shıǵarmalar toplamı bolıp, tábiyattıń tınıshlıǵın, hár bir máwsimniń ózine tán ayırmashılıǵın sáwlelendiredi.

Bul tolamnan mısal retinde “Gúzgi qosıq” shıǵarmasınıń garmoniyalıq analizin kórip shıǵamız. “Gúzgi qosıq” shıǵarması ápiwayı 3 bólimli formada, 4/4 ólshemde, d-moll tonallıǵında jazılǵan. Birinshi bólimde shıǵarmanıń garmoniyası derlik aftentik baylanıs penen aǵayın tonallıǵı bolǵan g-moll tonallıǵına bir neshe márte waqtınsha ótiwler ushırasadı. Brinshi bólimde kóbinese septakkord hám sekundakkordlardı qollanǵan hám bul intervallar óz ornında shıǵarmanıń dúzilisin ele de bayıtıp, ózgeshe shıray beredi. Bul bólimniń aqırına kelip kadanskvartsekstakkord penen tastıyqlanıp, tonika menen juwmaqlanadı.

Ekinshi bólimde, tonallıǵı ózgermey biraq bir qansha aǵayın tonallıqlarǵa waqtınsha ótiwlerdi kórsek boladı. Bul aǵayın tonallıqları bolǵan d-F, d-g, d-B, d-g, d-a tonallıqlarına waqtınsha ótiwler ushırasadı. Ekinshi bólimde sekvenciyanıń diatonikalıq túri ushırasadı. Bul bólimde shıǵarmanıń kulminaciyası jaylasqan bolıp, ekinshi oktava si sestine fermata shtrixi arqalı anıq boladı. Bul akkord nona intervalı menen keliwi hám onıń glissando menen alınıwı kulminaciyanı jáne de bayıtıp, insan qálbide ózgeshe, jarqın tásirlerdi qaldıradı desek adaspaymız.

Úshinshi bólim repriza bolıp, birinshi bólimdi ózgerissiz qaytalaydı. Shıǵarmanıń aqırında 6 takt juwmaqlawshı bolıp kelip, ol tolıq re organ punkti arqalı tonikaǵa juwmaqlaydı.

Jumaqlap aytqanda klassidsizm dáwiriniń iri rus kompazitorlarınıń biri P.I.Chaykovsky oz shıǵarmaları menen shoqqıǵa shıqqan insan bolıp tabıladı. Kompaziyatordıń shıǵarmaların esitken adamnıń ishki dunyasına jaqsı sezimler orın aladı. Ol oziniń shıǵarmaları arqalı rus muzıkasın jeti notaǵa oyların, sezimlerin, muxabbatın, turmısın, jerin keń dıyapazon menen sawlelegen.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. 1.П. Чайковский “Детский Албом” Moskva “Музыка” 1990-j
2. 2.П.Е.Вайдман К.Ю.Давыдова “ЧАЙКОВСКИЙ TSCHAIKOWSKYI” “МУЗЫКА” 1978-J
3. П. Чайковский “Времена года” Moskva “Музыка”1979-j
4. И. Ф. Кунин Петр Ильич Чайковский “Молодая гвардия”, Moskva 1958-j
5. Ада Григорьевна Айнбиндер Петр Чайковский Молодая гвардия, Moskva 2023-j qayta baspası